

Szerencs. Ezzel a keresztnévvel először (és utoljára) Lázár Vilmos, aradi vértanú búcsúlevelében találkoztam (Aradi vértanúk. Szépirodalmi Kiadó, 1979. 1: 211). Mind KATONA TAMÁS — a két kötet mindenese —, mind NAGY IVÁN (Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Pótlék. Pest, 1868. 267), mind KEMPELEN BÉLA (Magyar nemes családok. Bp., 1911—32. 4: 458) leírja, hogy Lázár Vilmosné, báró Reviczky Mária első — Halasy Józseffel kötött — házasságából három gyermek származott: Béla (1833), Madlén (1834) és *Szerencs* (1839). Lázár Vilmos 1844-ben vette feleségül az özvegyet, amikor *Szerencs* még öt éves volt, így mostohagyermekai közül ő állt hozzá a legközelebb. Most vizsgáljuk meg a névadás indítékát — legalábbis próbáljunk közelíteni hozzá! A legidősebb gyermek *Béla* neve csaknem negyedszázados felújítás eredménye (Széchenyi). A *Szerencs* név még ma is nóvum számunkra.

1. Mivel ilyen keresztnévet a régiségből kimutatni nem tudunk, felújításról szó sem lehet. Az igaz, hogy pl. Dugonics, Vörösmarty stb. írói névadásának egyik jellegzetessége a helynévből származó keresztnév. Szóba jöhet tehát *Szerencs* helység neve. Kizárni ugyan nem tudom, de valószínűnek sem tartom ezt a névválasztási formát.

2. Az már inkább valószínűbb, hogy Anonymus volt a forrás. A *Gesta Hungarorum* először 1746-ban jelent meg nyomtatásban, de még ebben az évszázadban magyarra fordította LETHENYEI JÁNOS (Pesten, 1790.) és MÁNDY ISTVÁN (Debreczenben, 1799.). Anonymus a 17. részben a következőképpen magyarázza meg a Szerencse (Zerenche) hegy nevét: „...a nevének latinul amabilis, saját nyelvükön pedig *szerelemes* (zerelmes) az értelme; attól a naptól egészen mostanáig a *szerelemről* (zerelmu) *Szerencsének* (zerenche) hívják e helyet” (*Gesta Hungarorum*. Magyar Helikon. 1975. 95—6. PAIS DEZSŐ fordítása. A kiemelések tőlem származnak: M. L.). Mint általában a névtelen jegyző etimológiái, ez sem állja meg a helyét, legfeljebb ötletet adhatott a Halasy házaspárnak. A *szerelemes* szónak ekkor még ismerték a ’szeretett’ értelmét (vö. HBK. *Scerelme*/bratým). A *szerencse* szónak a jelentése a XIX. században már inkább ’Glück’ és kevésbé ’Schicksal’. Lenne egy homonima is — bár az olvasatával kapcsolatban kételyek merülnek fel —: *szerencs* (TESz. 3: 236—7, EWUng. 1425). Ez a szó alig száz évet élt, a XIX. században már nem ismerték, ha netán ismerték volna is, a névadás indítékaul biztosan nem szolgálhatott ez a ’Räuber’ jelentésű szó.

Halasy Szerencs nem örököltette át fiára saját nevét, hanem a bizonytalan eredetű, és csak 1843-tól adatolható (vö. FEKETE ANTAL, *Keresztneveink nyomában*. MNyTK. 191. sz. 3—7) TIBOR névre kereszteltette fiát (1871.). Igaz, hogy ezt a nevet csak a magyarok használják, illetve kölcsönözték a horvátoknak és a szlovákoknak.

Hogy volt-e a *Szerencs* névnek utóélete, biztosan nem tudható, hiszen a régebbi névkönyvek (pl. LENGYEL ZOLTÁN, PÁLÓCZI EDGÁR, a GÁBORJÁNI SZABÓ testvérek stb.) nem említik. Nagyon valószínű, hogy Halasy Szerencsen kívül lehetett még más névviselő is: a Pesti Hírlap 1916. évi Naptárában (58) szerepel ez a név, sőt még a napját is megadják: június 16.

Miklósi. 1548 (Mathia6 *Mj̃klo /j̃*) óta Cserépfaluban élő vezetéknév. Foglalkozik vele KÁZMÉR MIKLÓS is (Régi magyar családnevek szótára XIV—XVII. század. Bp., 1983. 735). Igen helyesen állapítja meg róla, hogy a „*Miklós* r. egyházi személynév + -i patronimikon képző”-vel keletkezett. Magam a dézsmajegyzékek alapján vizsgáltam ezt a nevet az alábbi munkámban: „Cserépfalu személynévei (1548—1720)” (Magyar Személynévi Adattárak 27. sz. Bp., ELTE, 1980.). E családnév a XVI. században harmincszor fordul elő változatos helyesírási formákban. Ám vannak alakváltozatai is, noha a *Miklósi* forma állandónak látszik:

1. *Miklós*: Érdekes, hogy csak 1581-ben fordul elő: „Relicta Petri *Miklo6*” (de 1580-ban: „*Mj̃klofj* Peterne”, 1582-ben: „Relicta Petrj *miklofj*”), „Matthias *Miklos*” (gabonadézsmajegyzék), „Matthia6 *Miklofj*” (bordézmajegyzék), továbbá: „Matthaeus *Miklos*” (gabonadézsmajegyzék) és „Matthaeu6 *Miklofj*” (bordézmajegyzék). Hogy ez a *Miklós* név is használatban volt, bizonyítja az is, hogy kétszer is lefordították (a névfordítás a XVI. századi dézsmajegyzékekben nem ment ritkaságszámba): 1579: „Relicta *Nicolaj* Petheo”, 1582: „*Nicolau6* matia6”.

2. *Miklósa*: Csak 1576-ból adatolható. A bordézmajegyzékben: „Petr̃u6, ... Matteu6 *Mikloffa*”, a gabonadézsmajegyzékben: „Matthia6 *Miklossa*” és „Matthaeu6 *M'kloffa*”.

Az 1548 és 1594 közötti időszakban a *Miklósi* formától csak hétszer térnek el. Nyilvánvalóan volt ingadozás a használati formákban, és nem a decimátorok önkénye (félrehallása) okozta, hogy egyetlen név három változatban is előfordult. 1581 után az ingadozás megszűnik, a XVII. században, később is, sőt ma is egyértelműen *Miklósi*-nak írják ezt a vezetéknévet.

MIZSER LAJOS